

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ

Χρονιά Α.'—'Αρ. 6

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1922

ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Οί λογισμοί όργιάσαν με στο νοῦ μου
πού ή σκέψη σου έχει στήσει τρανό θρόνο
χλωμιάσανε ταστέρια τούραγού μου
και νιώθω σαν τρικούβεργο ένα πόνο

Μέσα στις φλέβες νιώθω του κορμιού μου
βαρύ να τρέχει το αίμα μου και λυώνω
πάει το γέλιο από την άκρη του χειλιού μου
κ' ένα παράπονο ήβρε θέση μόνο.

Μονάχα μέσα στής ψυχής το φόντο
λάμπουν άργες άργες βαροσύλες
κινώντας γι' άνοιξιάνικες άβγούλες

Κάνουν πανιά για ζαφειρένιο πόντο
κρατώντας τις ελπίδες μου δεμμάτια
για τα δικά σου ταξιδεφτρες μάτια.

Ἀθήνα

Σ. ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

ΣΤΙΣ ΟΧΘΕΣ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ

Παντού μιá ώραία γαλήνη τώρ' άπλώνεται...
Ἀπαλογέρνει ό ήλιος προς τη δύση
ανάμεσα στα ματωμένα σύγνεφα
σαν όνειρο γλυκό που πάει να σβύση . . .

Ἀγνάντια οί φοινικιές ψηλές κι' όρθόκορμες
παληών καιρών θυμίζουn μεγαλεία
κι' ασάλεφτοι μακρυνά φαντάζουn γίγαντες
τώ Φεράωγε οί τάφοι κ' ή ιστορία . . .

Μονότονα μπροστά μου κι' άκατάπαφτα
του Νείλου τά θολά νερά κυλάνε
και νταχαμπιές με πανιά όλάνυχτα
άργά, σα θλιβερές ψυχές περνάνε . . .

Κ' ή φαντασία με σέρνει σ' ανίστόρητους
και σκοτεινούς αιώνες . . . Τώρα εμπρός μου
περνούν σαν όπτασιές τα μυστήρια
πανάρχαιου και νεκρωμένου κόσμου . . .

ΝΙΚΟΣ ΠΑΛΛΗΣ

ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ

Ἀπό τ' Ἀκροκεραύνια κι' άπ' τον πολλή Βογιούσα
με κύμα όρθό πισώστρεψε το ανθρώπινο ποτάμι
της θείας γεννιάς των πελασγών και των Ἀρβανιτάδων
κι' ως γερακιού στους κάμπους σου τ' άπιδό στείλωσε μάτι
ώσαν θολές κατεβασιές πλάι στον παληό Στρομύωνα
και στο Βαρδάρη, στην πλατιά άκροποταμιά του Νέστου
το ρουσσο έχυθη, με βαριάν όχλοβοή, κοπάδι
στην άγια θάλασσα μπροστά, που ράισε ή στειρα όρμη του.
Ρωμαίοι σκληροί κι' Ἀσιανοί βάρβαροι σε πατήσαν,
ό Ἀλέξανδρος τη δόξα σου θεμέλιωσε για πάντα
κι' άνω σου αντίλαμπαν με όρμη των Εύρωπαίων τα ξίφη...
Μά αιώνια εστάθη στους γιαλούς σου άπάνω ή Αιγία βαρκούλα
—του Ἑλληνα ή γνώμη, ως στρεϊδι ιερό— κι' έφερε πάντα νέα
τα σιογομίλητα παιδιά και την παρθένα ιδέα.

Κ. Δ. ΚΑΡΑΒΙΑΔΑΣ

ΠΑΙΔΑΚΙΑ ΣΤΗΝ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑ

Ζηλέβω τὰ παιχνίδια σος,
παιδάκια στην ἀκρογιαλιά:

βουτήγματα στη θάλασσα,
τρεχάματα στην ἀμμουδιά.

Ζηλέβω, πού χαϊρόσαστε,
ἀφρόντιστα τρελλά παιδιά:

τὴ νέα ζωὴ πού ξεχειλᾷ,
μέσ' στὰ σπαρταριστὰ κορμιά.

Ζηλέβω, τί μου φέρονετε,
στό νοῦ τὰ χρόνια τὰ μικρά,

πού δὲ θυμᾶμαι γιὰ νὰ τᾶξησα,
κι' ἄχ! πόσο πέρασαν πικρά!

ΛΑΜΠΗΣ ΓΑΗΝΙΟΣ

ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΕΤΕΛΕΙΩΣΕ . . .

Τὸ καλοκαίρι ἐτέλειωσε, ἀκριβὴ μου
κι' ὅλα τώρα ρέβουν σὰ δεντρά
σὰν ἄφυλλα δεντρά πού τὰ σαλεύουν
ἀγέριδες καὶ γέρονον θλιβερά.

Τὸ καλοκαίρι ἐτέλειωσε, ἡ βροχοῦλα
ποσπατερὰ τὰ ὄνειρατα ξυπνά,
μέσα στην ἀραχλὴ καρδιά σου ὁ πόνος
νιώθω, ἀκριβὴ μου, ἀντάρτης ν' ἀγρυπνᾷ.

Σήμερα ἡ μέρα ἀχνὴ καὶ δακρυσιμένη
τὴ στέγη τοῦ σπητιοῦ μας θὰ φιλεῖ
καὶ θὰ φιλήσει ἐσένανε ὅταν ἐβγεις
στό παραθύρι ὁ ἥλιος νὰ σὲ ἰδεῖ.

Τὸ καλοκαίρι ἐτέλειωσε, ἀκριβὴ μου,
καὶ ἡ τρικυμιά κοντὰ μας τραγουδᾷ.
ἔλα τὸν πόνο σμίξε τὸ δικό σου
μὲ τοῦ Καιροῦ τὴ μαύρην ἀπονιά.

ΑΠ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ

Η ΚΑΤΑΙΓΙΔΑ

Φοιγτὴ μεγαλοπρέπεια κ' ὑπέροσμο γιορτάσι!...

Μὲ ἀφάνταστη, πρωτόφαντη, μὲ ξωτικιά γλαμίδα
νάτηνε, πού τ' ἀνείλωτα στολίδια ὅθε περάσει

σκορπάει ἡ καταίγίδα.

Ψὲς νύχτα ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς ἐρημιᾶς λαγκάδια
διάβηκε μ' ἄγρια μάνητα! Οἱ κεραβνοὶ μὲ τρόπο —
πλάνταχτο κι ἄγριο βοητὸ σκίζανε τὰ σκοτάδια
θαρρεῖς τσ' ἀνοίγαν δρόμο.

Κι ὅθε περνοῦσε ρήμαζε, πνοὲς θανατηφόρες,
τὰ λείψανα τῆς χλωρασιάς μαδούσανε στὰ δάση
κι ὄγκους νερὰ κυλούσανε μεσ' τὴν χαράδρα οἱ μπόρες.

Τί ξωτικὸ γιορτάσι!

ΝΙΚΟΣ ΣΩΤΗΣ

ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΒΡΑΔΙΟΥ

Κάποια θλιμμένα μυστικά μου σιγολέει τὸ βράδυ
πού μᾶς τυλίγει σκοτεινὸ σὰ σκέψη θλιβερὴ
κάποια κρυμμένα μυστικά, ἀκούω μέσ' τὸ σκοτάδι
πού κρύβονται σὰ φτάνουνε βαθειὰ μέσ' τὴν ψυχὴ.
Κ' εἶναι ὄραϊα τὰ μυστικά κ' εἶναι περιέργα ὡ πόσο
καὶ μου μιλοῦνε θλιβερὰ μέσα στὴ σκοτεινιά
κι' ἔχουν βαθὴ μυστήριον πού κάνει με νὰ δώσω
κι' ἐγὼ τὸ σκότος στὴν ψυχὴ, στὴ σκοτεινὴ νυχτιά.

Εἶναι τῶν δέντρων μυστικά πού σειοῦνται μέσ' τὰ βράδια
τῶν ρουακιῶν πού τὰ πουλιὰ λούζουνε τὰ φτερά
καὶ τῶν ἀνθρώπων πού περνοῦν βουβοὶ μέσ' τὰ σκοτάδια
φέροντας θλίψη ἀτέλειωτη ἢ μιὰ βαθειὰ χαρά!

Μᾶης 1922

Γ. ΑΝΘΟΥΣΗΣ

ΡΑΔΟΥ ΧΑΤΖΗΝΑΣΗ

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Στὸν ἀγαπημένο μου τὸ ΣΤΡΑΤΗ τὸ ΔΟΥΚΑ τὸ διαλεχτό μου τὸ φίλο.

(Συνέχεια 'πὸ τὸ προηγούμενο)

'Αλήθεια ἡ Κάκια ἦταν' ἓνα ὁμορφο κορίτσι, πεντάμορφο. Λεπτοκαμωμένη, ἀψηλὴ, μὲ μιὰ κορμοστασιά λεθέντηνια, ποῦχε φειδίσιες γραμμές. Μαλλιά κατάμαδρα, πυκνὰ πυκνὰ καὶ σγουρά, κομένα πόλλα, πού γιαιλίζανε σὰν τὴν πίσσα. Προσωπικὴ μικρούτσικο, τόσο δά, σὰ μικροῦ παιδιοῦ στοματάκι στρογγυλὸ σὰ δαχτυλίδι. Μυτίτσα πού ἀρχαϊόφερνε, σκεδὸν ἀρχαία καὶ μὲ μάτια. Ὡ! ναί, μὲ κάτι μάδρα μάτια, πούτανε γιομάτα καλοσύνη, γιομάτα μυστικοπάθεια. Μάτια πούχανε πάντα μέσα τους ζωγραφισμένα τὸν πόνο, τὴ μεγάλη τὴν κούραση τῆς ζωῆς ἔτσι ὀρθάνιχτα σὰν προσηλωνόντανε κάπου νόμιζες πὼς πλανεμένα γυρίζανε σ' ἄλλους κόσμους φανταστικούς. Στὶς πιὸ κρίσιμες στιγμὲς τῆς ζωῆς τῆς, τὰ μάτια τῆς ὁ καθρέφτης ἀφτὸς τῆς ψυχῆς τῆς, ἐκφράζανε τὴν ἀφάνταστη ἀγάπη, τὴν ἀγάπη καὶ γιὰ τὸ πιὸ ταπεινὸ πρᾶμα τοῦ κόσμου. Ἐτσι κλαψιάρικα ὅπως ἦτανε, νόμιζες πὼς πάντα κλαίγανε τὸν πόνο τῆς ψυχῆς τους, πὼς θρηνοῦσανε κάποιον πόθο, ἓνα ὄνειρο πού ἔσθησε καὶ πού ποτὲ πιά δὲ θὰ ξαναγενῆ.

Πρὶ νὰ τὴν γνωρίσει ὁ Γιώργος εἶχε ἀκούσει πὼς τὰ δάκρυα δὲν ἦτανε ἀληθινά, μὲ σταγόνες ἀπὸ σταλαχτίτη, ὅμως τὸ φέμα τοῦτο δὲν ἄργησε νὰ φανερωθῆ. Εἶνε ἀλήθεια πὼς ἡ Κάκια, τὸν καθρέφτη τῆς τὸν ἀγαποῦσε ὑπερβολικὰ, ὅπως ἄλλως τε καὶ τὸ κάθε κορίτσι, μάλιστα συνεργαζότανε πολὶ συχνὰ μαζί του καὶ στὴ συνεργασία τοῦτη λαβαίνανε μέρος τὰ σκετικὰ ἐργαλεῖα τοῦ μανικιουργιοῦ, λίγο κοκκινάδι, μὲ πολλὸ λίγο, γιὰ νὰ χρωματίσῃ ἀμυδρὰ τὰ χλωμὰ τὰ μῆλα στὸ προσωπικὴ τῆς καὶ τίποτ' ἄλλο. Τὰ χειλάκια τῆς ἦτανε ἀρκετὰ κόκκινα ὥστε νὰ μὴν ἔχουνε τὴν ἀνάγκη τῆς τέχνης. Ὅσο γιὰ τὰ μάτια, Α! ἐκεῖνα τὰθελε ἀνέγγιχτα, κι ἀγνὰ σὰν τὴν ψυχούλα τους, ἦσαντε τὸ μέσο πού ἡ ψυχὴ τῆς μιλοῦσε ἀνάσαινε καὶ ζοῦσε. Ἀγκαλιὰ ἦσαντε τέτια ὁμορφα μᾶτια, τόσο σπάνια κ' ἡ Κάκια ἤξερε τόσο καλὰ τὴν ὁμορφιά τους, πού καὶ γιὰ νὰ τὰ φιλήσῃ ἀκόμα, δὲν ἄφινε κανένα ἐξὸν ἀπὸ τὸ Γιώργο. Δὲν ἤθελε νὰ φιλεῖνε κείνοι πού σιχαινότανε, τὸ πιόμορφό τῆς τὸ στολίδι τὸν καθρέφτη ἀφτὸνε τῆς καρδούλας τῆς καὶ δίκια κηφχίοτανε πὼς τὰ διατηροῦσε ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ τὴ δρώμα παρθένα κι' ἀνέγγιχτα σὰν τὴν ψυχὴ τῆς. Ἦξερε πολὶ καλὰ νὰ περιποιέται τὸ κάθε ὁμορφο καὶ διαλεχτό ποῦχε. Μέσα τῆς ἦτανε βαθιὰ ριζωμένο, ἀπὸ γεννησίμιον τῆς, τὸ καλλιτεχνικὸ τὸ αἶσθημα, γι' ἀφτὸ ντυνότανε πάντα μὲ κάποιον ἰδιαιτέρα, δικὸ τῆς γούστο, πούτανε ἀπλούστατο, μα ποῦχε μιὰ τέτοια ζήλεφτὴ χάρη, πού τὴν ἔκανε νὰ μιᾶζῃ σὰ μιὰ ζωντανὴ κουκλίτσα.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους τῆς τοὺς καημοὺς ἦτανε πού δὲ μπορούσε νὰ φυλάξῃ ὅπως ποθοῦσε τὰ κρινένια τῆς τὰ στηθάκια. Ὡ! πόσο λυπούτανε σὰ δὲ μπορούσε νὰ τὰ προστατέψῃ. Ἦτανε κι' ἀφτὸς ἓνας ἀπὸ τοὺς καημοὺς, ἀπὸ τοὺς ἐφιέλτες τῆς ζωῆς τῆς, πού συντελέσανε στὴν πρόωρή τῆς τὴν καταστροφή.

Γιὰ ὅ,τι τῆς ἔδωσε ἡ μεγάλη μας ἡ Μητέρα ἦταν' ἐφχαριστημένη καὶ μοναχα γιὰ τὰ μάδρα τῆς τὰ μαλλιά παραπονοῖτανε. Δὲν τῆς ἀρέσανε καθόλου τὰ μάδρα τὰ μαλλιά. Ἀγαποῦσε, τρελιανότανε, γιὰ τὰ ξαθά. Πολλὲς φορὲς μάλιστα παραπονοῖτανε, θύμωνε, σὰν τῆς διάδαζε ὁ Γιώργος κανένα ποίημα, πού ὁ ποιητῆς ὕμνοῦσε τὰ ξαθά τὰ μαλλιά τῆς ἡρωίδας του. Δὲν τὸδειχνε κείνη τὴν ὥρα, τὸ φύλαγε, καὶ σὰν τῆς ἔκανε κανένα κοπλιμέντο, πὼς εἶνε σωστὸ ἀγγελούδι, πὼς εἶνε τὸ πιόμορφο κορίτσι τῆς Ἀθήνας, τότε πιά δὲ δαστοῦσε καὶ μ' ἓνα ὕφος θυμωμένο καὶ παραπονοῖαριχο λιγάκι τοῦλεγε.

— Μὴν κουράζεσαι καλὲ νὰ μὲ πείσης; ξέρω τὸν ἑαφτό μου δα πολὶ καλὰ. Μὴν

ριοι και μεγαλοπρεπείς, ενώ κάτω όλα τρίζανε, πηγαίνοφερνόντανε. Ήταν αίνιγμα ξεκίνη η τρομερή πρωτοτυπία, εκείνο που συνέβαινε στο ρόζικο τον ουρανό.

Ήξαφνα όλες μαζί οι φλαμουριές άρχισανε να συνεχισούνται με τις κορυφές τους όπως με τον ίδιο τρόπο σωμαίνανε για πολύ ώρα και γινότανε ήσυχία στον πάτο του χαμού. Αισθανόμουνα το σπίτι, γεμάτο από φοβισμένους ανθρώπους, γύρω μου περνούσαν οι φλαμουριές ενώ μπρός μου ήταν ο κόκκινος ουρανός που ποτέ δε γίνεται τέτοιος. Αν και τον είδα, όχι ολάκαιο, μα μονάχα μεσ' απ' τα δέντρα, μου φαινότανε ακόμα πιο φοβερός ακαταλόγιτος.

Είτανε νύχτα, και γώ ήσυχα λαφρακοιόμουνα, όταν ένωσα ένα διαπεραστικό ήχο σάνα έρχότανε από κάτω και που ριζόθηκε στο μυαλό μου. Κατόπι του ήρθε άλλος και το κεφάλι μου έγινε βαρύ, μολύβι λυωμένο. Οι στάλες του μου κατακαίανε τα μυαλά, πληθαίνανε και γρήγορα σά βροχή, οι ήχοι, μου πλημμυρίσανε το κεφάλι.

— Μπάμ! Μπάμ! Μπάμ! άκούσανε από μακρυνά να βαράει κάποιος κρότος δυνατός φοβερός κι άνυπόμονος.

Άνοιξα τα μάτια μου κι άμέσως κατάλαβα πως είταν η καμπάνα της εκκλησίας και πως καιούτανε το διπλανό το χωριό. Μεσ' τη κάμαρη είτανε σκοτεινά, το παράθυρο κλειστό, μα απ' το δυνατό κουδούνισμα όλη η κάμαρα με τα έπιπλα, τις κορνίζες έμιαζε, σά δόμος και δεν καταλάβαινε κανείς αν είχε τοίχους και ταβάνι.

Δε θυμάμαι πως ντύθηκα, ούτε ξέρω γιατί έφευγα μόνος μου χωρίς τους άλλους, με ξεχάσανε, η τους ξεχασα! Οι καμπάνες χτυπούσαν δυνατά, έπιμονητικά, και γώ έτρεχα. Μεσ' το κόκκινο το χρώμα τ' ουρανού φάνηκαν τ' άστέρια κ' όλος ο κήπος έλαμψε από δυνατό φως. Σαν έφταξα στο φράχτη κάτι κόκκινο, θορυβόδικο, κ' άπισίσιό με κοίταξε. Οι πελώριες οι φλαμουριές περιχυμένες λές με κόκκινο αίμα, τρεμοσβύνανε. Τα φαρδιά τους τα φύλλα άνασηκόνονταν και διπλώνονταν με φόβο χωρίς ν' άκούονται οι κραυγές τους γιατί ο ήχος της καμπάνας τις έπνιγε. Τώρα οι ήχοι άκούοντανε καλά, καθαρά και πετούσανε με μια τρελή ταχύτητα σαν τα πυρωμένα κομμάτια της μπόμπας όταν έκραγει. Δε γυρίζανε στον άέρα σαν τα περιστέρια τάποβραδα, πετούσαν ίσια σά φοβεροί κήρυκες της δυστυχίας που δεν έχουν καιρό να στρίψουν για να κοιτάξουνε και που τα μάτια τους είναι ορθάνοιχτα από τη φρίκη.

— Μπάμ! Μπάμ! Μπάμ! κείτανε πετούσανε, με άσυγκράτητη κατέφθυνση κ' οι γεροί περνούσαν τους άδύνατους κ' όλοι μαζί καρφώνονταν στη γη. Έτσι κ' εγώ, όπως αυτοί, έτρεχα μεσ' το φαρδύ τον κάμπο που σπινθίριζε απ' τις αίματηρές λάμπες, σαν τα λέπια τρομερού, μαύρου θηριού. Πάνω από το κεφάλι μου, σ' ένα φανταστικό ύψος, έρχόντανε φωτεινές σπίνθες ενώ μπρός μου είταν η φωτιά, που έζωνε, σπίνθια, ζώα, ανθρώπους. Εκεί πίσω από τα δέντρα, πετούσανε σαν τα λυσασμένα τ' άλογα και σά λωρίδες φειδωτές οι φλόγες κοκκινίζανε ότι έβρησαν μπροστά τους και ξαναπέφτανε πάλε για καινούρια λεία. Τ' άφτιά μου σφύριζαν απ' το πολύ το τρέξιμο, η καρδιά μου χτυπούσε κατ'άστηθα ξεπερνώντας τους ήχους, ενώ κατακέφαλα έρχόντανε οι εξακολουθητικοί χτύποι της καμπάνας που εξέφραζαν τόση άπελπισία που νόμιζες πως δε χτυπούσε η μπακιρένια η καμπάνα μα κοπανιζότανε η ψυχή της πολυβασανισμένης γής και ψυχομαχούσε με σπασμούς.

— Μπάμ! Μπάμ! Μπάμ! άκούοντανε και είτανε δύσκολα να πειστεί κανείς ότι βαρούσε το μικρό το καμπαναριό, το τόσο ήσυχο, το ήρεμο σαν το κορίτσι με το ρόζικο το φόρεμα, τους τόσους τρομερούς και διαπεραστικούς ήχους. Έπεφτα, στηρίζοντας πάνω στο ξερό το χώμα τα χέρια μου, κ' οι κρότοι σκορπίζοντανε γύρω μου, κατόπι σηκωνόμουνα και ξανάτρεχα, και νά, με συναπαντούσε η φωτιά κι' ο ήχος ο προκλητικός της καμπάνας. Άκούοντανε πιο καθαρά τα δέντρα να ραγίζουνε που τα κατάτρωγε η φωτιά κ' οι διάφορες φωνές του πλήθους που ήσαντε γεμάτοι πόνο κι' άπελπισία. Κι' όταν ήσυχάζε λιγάκι η φωτιά, παρουσιάζονταν καθαρά οι εξακολουθητικοί όδυμοί γυναικων μεσ' το σκοτάδι που προξενούσε άγριο τρόμο και πανικό.

Τα έλη σταματήσανε. Μπήκα μεσ' το νερό ίσαμε τα γόνατα, κατόπι ίσαμε το στήθος, μα δε μπορούσα να προχωρήσω, με φράξανε και γύρισα πίσω. Άντίκρι μου, πολύ κοντά, η μανιασμένη φωτιά άκόμη ξεπετούσε στον ουρανό σύγνεφα από χρυσές σπίνθες, που μοιάζανε σά φωτερά φύλλα γιγαντέσιων δέντρων. Μεσ' τα καλάμια, σαν πυρίνοι άστραφτεροί καθρέφτες φαινόσαντε τα έλη κ' η καμπάνα χτυπούσε καλώντας άπελπιστικά, μεσ' τη θανατερή την άγωνία: Πήγαινε! Πήγαινε λοιπόν!

Περιφερόμουνα στην όχθη κ' από πίσω μου πλανιόταν η μαύρη μου η σκιά, κ' όταν έσκυφτα στο νερό, γυρεύοντας τον πάτο του, από τ' άόρατα βάθη με κοίταζε το φάντασμα του πυρωμένου ανθρώπου και στις παραμορφωμένες γραμμές του προσώπου του, στα σκορπισμένα μαλλιά του που ορθώθηκαν από κάποια υπερφυσική δύναμη— δε μπορούσα να γνωρίσω τον έαφτό μου.

— Μα τ' είνε αυτό; Θεέ μου! έλεγα, τείνοντας τα χέρια. Κ' η καμπάνα καλούσε.... Δε χτυπούσε τον έσπερινό, αλλά φώναζε σαν άνθρωπος που ύπόφερε, που πνιγότανε. Οι χτύποι της χάσανε την κανονικότητά τους και σωρεύοντανε ο ένας πάνω στον άλλονε γλήγορα, γλήγορα, χωρίς άντηχίσματα, πεθαίνοντας και γενιωντας ως που ξαναχανιόντανε. Έσκυψα πάλε στο νερό και δίπλα στην άντανάκλασή μου, είδα ένα πυρίνο φάσμα, ψηλό, ίσιο και για μεγάλη μου φρίκη να μοιάζει άνθρωπο.

— Ποιός είναι; φώναξα κοιτάζοντας γύρω μου. Κοντά μου στεκότανε σιωπηλός ένας άνθρωπος και κοίταζε τη φωτιά. Είτανε γλωμός και ιδρωμένος. Το αίμα που σκέπαζε τη μάγουλά του δεν είχε άκόμη στεγνώσει κ' έλαμπε άποκρούοντας τη φωτιά. Είτανε ντυμένος άπλοικά, χωριάτικα. Ίσως, να βρισκότανε πριν έρθω γώ, πιασμένος από τα έλη, ίσως ήρθε ύστερις και δεν ένωσα τον έρχομο του κι' ούτε ήξαιρα ποιός είτανε.

— Καίεται, είπε, χωρίς να σηκώνει μάτι απ' τη φωτιά. Μεσ' τα μάτια του, που φαινότανε μεγάλα γυαλένια, άντανακλούσε η φωτιά.

— Ποιός είσαι; Από που; τον έρωτησα.

— Έχεις αίμα πάνω σου;

Με τα μακρυνά κι' αδύνατα δάχτυλα, άγγιξε τα μάγουλα, με κοίταζε και ξαναπρόσεξε τη φωτιά.

— Καίεται, πανέλαβε, χωρίς να με κοιτάζει τώρα. Όλα καιόνται.

— Ξαίρεις πως να περάσουμε κει; τον έρωτούσα, όπισθοχωρώντας. Καταλάβαινα, πως είτανε από τους πολλούς τρελλούς που μολυνθήκανε κεινο το καλοκαίρι.

— Καίεται, μ' άπάντησε. Ωχού! Καίεται, φώναξε και γέλασε κοιτάζοντας με συμπαθητικά και κουνώντας το κεφάλι. Οι καμπάνες εξαφνα σωπάσανε κ' οι φλόγες άκουστηκαν πιο δυνατά. Είτανε σά ζωντανές και με μακρυνά χέρια, σερόντανε στο καμπαναριό που σόπασε. Τώρα, από κοντά, φαινότανε, ψηλό κ' άντι να έχει ρόζικο φόρεμα, είχε κόκκινο. Άπάνω, κει που είταν οι καμπάνες, φάνηκε ένα δειλό φως που έμοιαζε τη φλόγα του κεριού και μ' ένα γλωμό τόξο άπόκρουσε τις μπακιρένιες πλευρές τους. Και ξανατραντάχτηκε η καμπάνα στέλνοντας τις τελευταίες τρελλές κραυγές και ξαναπεριφέρθηκα στην όχθη κ' από πίσω μου πλανότανε η μαύρη μου η σκιά.

— Θα πάω! Θα πάω! άπαντούσα σε κάποιονε που με φώναζε, ενώ ο ψηλός άνθρωπος έπιασε τα γόνατά μου και τραγουδούσε φωναχτά, λέγοντας στην καμπάνα:

— Μπάμ; Μπάμ! Μπάμ!

— Τρελλάθηκες! του φώναξα και κεινος τραγουδούσε άκόμη πιο δυνατά κ' εύθυμα: Μπάμ! Μπάμ! Μπάμ!...

— Σώπασε! τον παρακαλούσα και κεινος χαμογελούσε, τραγουδούσε κουνώντας το κεφάλι του και στα γυαλένια του τα μάτια σά ν' άναβε η φωτιά. Είτανε πιο τρομερός απ' τη φωτιά, αυτός ο τρελλός και γυρίζοντας άρχισα να τρέχω μακριά, μα δεν έκαμα λίγα βήματα και δίπλα μου ήσυχα ήσυχα πρόβαλε η ψιλή του φηγούρα μ' ένα πουκαμισάκι. Έτρεχε κι' αυτός με τα μακρυνά του τα ποδάρια που δεν ξαίρανε κούραση.

Και τρέχανε μαζί στους κάμπους οι μαύρες μας οι σκιές. Ψυχομαχώντας μέσ' τούς φρικιαστικούς πόνους, πνιγότανε τὸ καμπαναριὸ καὶ φώναζε σὰν ἄνθρωπος, ποὺ δὲ περιμένει πιά βοήθεια καὶ δὲν ὑπάρχει πιά γι' αὐτόνε καμμιά ἐλπίδα. Καὶ μεῖς σιωπηλά τρέχαμε ξακολουθητικά κάπου μέσ' τὸ σκοτάδι καὶ δίπλα μας κοροϊδευτικά πηδοῦσαν οἱ μαύρες μας οἱ σκιές.

Α. ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΥ

Μετ. ΝΙΚΟΥ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΤΥΦΛΟΥ

Ποτὲς δὲ στεναχωριοῦμαι ! Ὄντας εἶνε καλὸς ὁ καιρὸς, κάθουμαι ὄξω ἀπὸ τὸ σπιτάκι μου, σὲ μιὰ καλὴ θέσιγ κ' ἔτσι ἀντίκρυ ἀπὸ τὸν ἥλιο, πότε ἀκουμπώντας πάνω στὸν τοῖχο, πότε πάνω στὸν κορμὸ τῆς καστανιάς βλέπω μὲ τὴ φαντασία μου τὴν πεδιάδα, τὸν πύργο, τὸ κωδονοστάσι, τὰ τζάνια ποὺ καπνίζουνε, τὰ ὄδια ποὺ βόσκουνε, τοὺς ταξειδιώτες ποὺ περνᾶνε καὶ ποὺ συνομιλοῦνε περνώντας ἀπὸ τὸ δρόμο, ὅπως τᾶβλεπα ἄλλες φορὲς μὲ τὰ μάτια.

Ξέρω τὶς ἐποχὲς ἀκριβῶς ὅπως τὸν καιρὸ ποὺ ἔβλεπα, νὰ πρασινίζει ἡ δρόμη, νὰ θερρίζουνε στὰ χωράφια, νὰ κιτρινίζουνε τὰ φύλλα τῆς καστανιάς, καὶ νὰ κοκκινίζουνε τὰ δαμάσκηνα. Ἔχω μάτια παντοῦ. Μέσα στ' αὐτιά μου μέσα στὰ χέρια μου καὶ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μου...

Περνῶ ὀλόκληρες ὥρες ἀκούοντας κοντὰ στὶς κυψέλες, τὶς μέλισσες ποὺ ἀρχινᾶνε νὰ θουίζουνε καὶ ποὺ θγαίνουνε μία-μία ἀπὸ τὶς πόρτες τους, γιὰ νὰ δοῦνε ἂν ὁ ἀγέρας εἶνε γλυκὸς κι ἂν τὸ τριφύλλι ἀρχίζει ν' ἀνθίζει. Ἀκούω τὶς σαῦρες νὰ γλυστράνε κάτω ἀπὸ τὶς πέτρες. Καταλαβαίνω γύρω μου τὸ πέταγμα ὄλων τῶν μυγῶν, ὄλων τῶν πεταλούδων ὡς καὶ τὸ βᾶδισμα ἀπὸ ὄλα τὰ ζωῦφια τοῦ καλοῦ Θεοῦ, πάνω στὰ χορτάρια ἢ πάνω στὰ ξερὰ τὰ φύλλα. Αὐτὰ βλέπετε εἶνε τὸ ἡμερολόγιό μου καὶ τὸ ρολόγι μου.

Σκέφτουμαι : «Νὰ ὁ κοῦκος τραγουδάει : ἔχουμε τὸ Μάρτη καὶ θάχουμε ζέστα» νὰ ὁ κότσυφας σφυραεῖ : εἶνε ὁ Ἀπρίλης» νὰ ἡ ἀηδῶνα : εἶνε ὁ Μάης» νὰ ὁ μπουμπουρας : εἶνε τοῦ Ἀϊ-Γιαννιοῦ» νὰ ὁ τζιτσικας : ἔχουμε τὸν Αὐγουστο μῆνα» νὰ ἡ κίχλα : ἔχουμε τὸν τρυγο, τὰ σταφύλια ὀριμάσανε» νὰ ἡ σεισοπυγίδα, νὰ ἡ κορώνη : ἔχουμε τὸ χειμῶνα.

Τὸ ἴδιο γιὰ τὶς ὥρες. Καταλαβαίνω ἀκριβῶς τί ὥρα εἶνε ἀπὸ τὸ τραγοῦδι τῶν πτηνῶν, τὸ δόμο τῶν ἐντόμων, καὶ ἀπὸ τὸν κρότο τῶν φύλλων ποὺ μεγαλώνει ἢ ποὺ σβύνει καθὼς ὁ ἥλιος ἀνεβαίνει καὶ κατεβαίνει. Τὸ πρωτὸ ὄλα εἶνε ζωηρὰ κι εὐθυμα. Τὸ μεσημέρη ὄλα ξασθενοῦνται. Τὸ βράδυ ὄλα ξαναρχίζουνε μιὰ στιγμὴ, μὰ πιδὸ λυπημένα καὶ πιδὸ σύντομα» ὕστερα ὄλα σιωποῦνε, ὄλα τελειώνουνε...

Ἄ! Ὄχι, καμμιά φορὰ δὲ στεναχωριέμαι !...

(Ἄπὸ τὸ Γαλλικὸ)

ΣΑΛΟΝΙΚΗ, Ὀκτώβρης 1922

Δημοτικὰ τραγοῦδια

Ἡ ΜΑΥΡΙΑΝΗ

Τρεῖς ἀρχοντες ἐκάθονταν σὲ μαρμαρένια τᾶβλα.

Ἐνας παῖναι τὴ μάνα του κι ἄλλος παῖναι τὴ θειά του, κι' αὐτὸ τὸ μαυριανόπουλο παῖναι τὴν ἀδρεφὴ του, ποδὸ δὲν πλανιέται γιὰ φιλι δὲ δίνεται γιὰ πόθος.

— Κι' ἂν τὴν πλανέσω μαυριανὸ τί νᾶν' τὸ χάρισμά μου ;

— Κι' ἂν τὴν πλανέσης βασιλιά, τί νᾶν' τὸ χάρισμά σου ;

Ἐσὸ τὸ βασιλικὴ σου καὶ μὲ ἡ κεφαλὴ μου.

Ἐννιά μουλάρια ἐφόρτωσαν ἀσήμι καὶ λογάρι,

κι' ἕνα μαντύλι σταυρωτὸν ὄλο μαργαριτάρι.

Πῆγε καὶ τὰ ξεφόρτωσε στῆς Μαυριανῆς τὴν πόρτα.

— Καλῶς τονε ποδὸ τᾶστελε καὶ δυὸ ποδὸ τὰ προβόδα,

Ἔχω τὸ Μαυριανὸ ἀδρεφὸ νὰ τοῦ τάντιμειδέψη.

— Ἐκεῖνος δὲ σοῦ τᾶστελε, νὰ τοῦ τάντιμειδέψης, ἐκεῖνος μάτια σᾶστελε, νὰ κοιμηλῆτε ἀντάμα.

— Μετὰ χαρὰς τοῦ βασιλιά κι' ὅτι θωρεῖ τὸ φῶς του, καὶ πρᾶμα μεγαλῆτερο νᾶναι στὸν ὄρισμό του.

Τὰ χέρια τῆς ἐσταύρωσε στὴ δούλα τῆς πηγαίνει.

Δούλα μου κι' ὑποδούλα μου καὶ ὑποδούλισά μου,

ἔμπα δούλα στὴν κάμαρα κι' ἐγὼ στὰ μπέλεχρά σου,

νὰ μαγειροῦδω νὰ δειπνᾶς, νὰ στρώνω νὰ κοιμάσαι,

κι' ὅ,τι σοῦ κάμη ὁ βασιλιάς ὄλα νὰ τὰ ὑπομείνης.

Ὀλονυχτὶς κοιμούντανε σὰν δυὸ καλὰ πουλάκια,

καὶ μπρὸς στὰ ξημερώματα σὰν ἀγρια πουλάκια.

Τσ' ἔκοψε τὴν πλεξιδα τῆς, ποῦταν σαράντα πῆχες,

τσ' ἔκοψε τᾶκριο δάχτυλο μὲ τὸ δαχτυλιδάκι,

στὸ φόρο τὸ κατέδασε νὰ τὸ περιγελάση.

Ἰδῆτ' ἰδῆτ' οἱ ἀρχοντες καὶ σεῖς οἱ ἀφεντάδες,

τοῦ Μαυριανοῦ τὴν ἀδρεφὴ τὴν πλέον παυνημένη,

ποὺ δὲν πλανιέται γιὰ φιλι δὲ δίνεται γιὰ πόθος.

Τὸ Μαυριανὸν ἀρπάξανε γιὰ νὰ τόνε φουρκίσουν.

Ἡ ἀδρεφὴ του τῶμαθε πολὺ τσὴ κακοφάνη.

Νάσου τὴν καὶ κατέδασε, ὡσὰν μικρὴ δαίτσα,

κι' ἐδάστουνε στὰ χέρια τῆς μὴν ἀσημένια δίτσα.

Στὴ μάνα-μπάντα οἱ ἀρχοντες καὶ σεῖς οἱ ἀφεντάδες,

νὰ πᾶ' νὰ ἰδῶ τὸ Μαυριανό, ὅπου τόνε φουρκίσουν.

Ἄν τὸν φουρκίσουν γιὰ κλεψιά καλὰ νὰ τὸν φουρκίσουν,

κι' ἂν τὸν φουρκίσουνε γιὰ μὲ νὰ τόνε ξεφουρκίσουν.

Ἰδῆτ' ἰδῆτ' οἱ ἀρχοντες καὶ σεῖς οἱ ἀφεντάδες,

ἰδῆτε τὴν πλεξιδα μου ποῦνε σαράντα πῆχες,

ἰδῆτε καὶ τὸ χέρι μου, ποῖδὸ δάχτυλο μου λείπει ;

Μὰ μὲ τὴ δούλα μ' ἔμεινε καὶ δουλὸ μου τὸν ἔχω,

δουλὸς μου κι' ὑποδουλὸς μου κι' ὄχι καλῆτερός μου.

Μπροστὰ στὸ φοῦρνὸ μ' ἔμεινε καὶ τὰ πανιὰ ἐτκεπάσθη,

καὶ μὲ τὴ σκύλλα μ' ἔμεινε καὶ τὰ κουλούμια ἐφίλει.

Νυφὲς Κερκύρας, 1910.

Ἄπο τὴ συλλογὴ Κερκυραϊκῶν

δημοτικῶν τραγοιδιῶν τοῦ Σπύρου Καβάσιλα

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

[Κάθε καινούργια ἐκδοσὴ ποὺ λαβαίνουμε τὴν ἀναγγέλουμε καὶ τὴν κρίνουμε.]

ΘΛΙΜΕΝΑ ΛΟΓΙΑ,

Μέσα στὴν ἀγρια χειμωνιά ποὺ ζῆ στὰ σωθικά μου φτωχὸ λουλούδι κι' ἡ καρδιά μου γέρνει μαρμαμένο καὶ τὰ κρυφὰ τῆς μαρτυρᾶ, κρυμμένα μυστικά μου σ' ἕνα τραγοῦδι θλιβερό, λιτὸ καὶ πονεμένο.

Μὲ τὸ τετράστιχο αὐτὸ, τὸ γεμάτο αἰσθημα πλούσιο καὶ ταπεινὸ, ξεκινᾶει ὁ και-

κ' ένα έργο που θα καταλάβει μιá διαλεχτή—μιá πρωτίστη, μπορώ να πώ, θέση στην παραγωγή της νεοελληνικής μας φιλολογίας γιατί το διακρίνει μιá γενικότερη και ανώτερη πνοή, γιατί κλείνει μέσα του τα φώτα μιás μελλούμενης ιδανικής ζωής. Το διάβατο—μάλιστα, το μελέτησα μ' αληθινή έφχαρίστηση και για νάμε πιο κοντά στην αλήθεια, μ' αληθινή περιφάνεια. Τόση δύναμη βρήκα μέσα του, που δε διστάω να το κατοτάξω μεταξύ των πιο διαλεχτών έργων της παγκόσμιας παραγωγής. Η συναρμογή των δύο μοχλών της ζωής, της ανάγκης και της αγάπης, είναι τόσο υπέροχη, που χωρίς υπερβολή πρέπει να διέπει και θα διέπει όλο μας το είναι στην αβρίανη αναγέννηση της κοινωνίας μας.

Είνε γραμμένο πάνω κάτω παρόμοια με τον Προμηθέα του Αισχύλου. Πέρνει τη μιá βάση του από το άθνατο άφτο άριστούργημα, τη βάση της ανάγκης, πούνε ή θετικότητα, το λογικό, ή δύναμη της ζωής, κι την άλλη από την κοσμοσωτήρια διδασκαλία του Χριστού τη βάση της αγάπης, με την πλατίτερη της; τη σημασία, πούνε ή ρίζα όπως λέει της αληθινής ζωής. Τις ενώνει και μās παρουσιάζει το ιδανικό του, πούνε και θεωρία μί και πράξη με στηρίγματα στην αγάπη που φωλιάζει στην καρδιά, στην συνείδηση, του είναι μας, και στην ανάγκη που υπάρχει μέσα στα υλικά τα γεγονότα, μέσα στην πραγματική τη ζωή. Κι βλέπει κανείς μέσα, λόγια με πλιτιές έννοιες, λόγια που λένε τις πιο μεγάλες τις αλήθειες. «Ο Χριστός είναι γέννημα του χρόνου μέσα στο χρόνο θα σβηστεί». Άρωται ο Προμηθέας του «Και ποιός άποφασίζει τι είναι δικιο και τι άδικο;» άφου τίποτα το άπόλυτο και σταθερό δεν υπάρχει και το δικιο ή τ' άδικο αλλάζει με το χρόνο; Άπαντά με τον Ήσου του «Η καρδιά. Η καλοσύνη της καρδιάς. Όσο κι' ά στενέψης άφτο το νόημα πάντα μένει αληθινό. Κι' όσο το πλαταίνεις τόσο πιο βαθταίνει». Και παρακάτω. «Όταν κανείς τελειώνει το έργο του πρέπει να πεθαίνει να πεθαίνει κι' όταν δεν όφειλε μιá». Και προχωρώντας βλέπουμε άλλα μαργαριτάρια που μās λένε πώς όπως ή βία σά δε στηρίζεται πάνω σε ήθικες βάσεις είναι κάτι ψεύτικο που φέρνει την αντίδραση, τ' αντίποινα—το γρέμισμα.

Έτσι κ' οι θεωρίες πάνω σε άρνητικά νοήματα που βεβαιώνουν άφθάρτα χωρίς να εξηγούν ή ν' άποδειχθουν τίποτα, είναι κάτι ψεύτικα κι άστήριχτα παλάτια πούνε καταδικασμένα να γρεμιστούνε πολύ γλήγορα, γιατί τους λείπει ή φυσικότητα πούνε κάτι το αληθινά αιώνιο. Όλα τα δημιουργήματα του ανθρώπου. Θεός, Άρετή, δικιο, τιμή, όμορφιά κ.λ.π. είναι προσωρινά, δημιουργήματα υποκειμενικής αντίληψης που μεταβάλλονται άκατάπαφα. Η Άλήθεια δεν είναι άλλο παρά κάτι που το πιστέεις κανείς για σωστό, και το σωστό άφτο το κάνει ή ανάγκη των ανθρώπων. Και τελειώνει με το υπέροχο το κήρυγμα του όδηγητή του.

Δεν είμ' έγω της τύχης γέννημα, της νέας ζωής ο πλαστοργός

Έγώ μαι τέκνο της Άνάγκης! Κιάν κάποιον όνομα μ' όρίζει,

ήρωας δεν είμ' έγω που τ' όχω, είναι ή Ζωή ή με δίχως όνομα.

Σε μένα αιώνων πεθυμιές αιώνων αγάπες, μιση αιώνων,

δεθήκαν και ξεσπάσανε κι άνάμνη της Λευτεριάς το μέγαν Ήλιο

πάνω άπ' της άδικιάς την Κόλαση.

Άκου, πώς παίρνουνε οι άέρες χιλιάδων χρόνων τη φωνή

άπ' τ' άναμένα χείλη μου! πόσες φωνάζουν άβυσσοι μαζί μου!

Ω! πώς την παίρνουνε οι άέρες και πώς τη ματαλν βροντά, πεδιάδες, θάλασσες

χωριά πολιτείες! Όθε περνάει γρομερίζει τα βασίλεια

του Μίσους, της ψευτιάς, της Άδικιάς στηλώνοντας τετράπλατο, τετράφωτο

το Ένα βασίλειο της Άγάπης της Παγκόσμιας Άγάπης το βασίλειο.

Βέβαια δε μās λεί τίποτα το καινούργιο κι όμως μās λεί κάτι πολλή σημαντικό, πολύ μεγάλο, κάτι που θ' άποτελέσει, κι άρχισε ήδη ν' άποτελει, την καινούργια τη θρησκεία της ανθρώπιτητας. Μās λεί κάτι που ζει μέσα μας, κάτι που το βλέπουμε γύρω μας να υπάρχει και να στενόνετα δεμένο με το είναι μας, κι όμως να, πουδ ποιητής που το πήρε το κάτι άφτο, για να το προσφέρει στην Τέχνη, έκανε κάποιον πελώριο βήμα, βήμα που τον πέταξε πού άπό τον Έλληνικόν Όρίζοντα, στον Όρίζοντα της οικουμενικότητας. Πολλοί θα γελάσουνε κάλε και θα κοροϊδέσουνε, διακρίνονται άλλοι; τε για τουτό, τους νέους, που σκαλίζουνε και ζητάνε να δημιουργήσουνε, την καινούργια την κοινωνία, τη νέα τη θρησκεία, και φοβούνται και τρέμουνε, μην τους ταραξουνε τα μακάρια τα όνειρα που εύκνοι βλέπουνε. Συνειθίσανε, διδαχτήκανε, ν' άπαρνούνται την πραγματικότητα, και στηριζόμενοι στις βάσεις; της τορινής κοινωνίας και προβαλλόντας σαν άσπίδα τη θρησκεία του Χριστού, που δεν την ξερουνε και που ποτέ δε θα μάθουνε το βάθος της, εργάζονται στο να καλλεργούνε την πλάνη της μετά θάνατο ζωής για το λαό, ενώ άφτοι άπολαβαίνουνε τα παραδείσια μί κ' επίγεια καλά!

Το φως που καίει δεν είναι φιλολογία του άέρα, ούτε ποιητική λυρισμοί. Είναι το τραγούδι της πραγματικότητας, το τραγούδι της συνισταμένης δύναμης που άποτελούνε ή Άγάπη και ή Άνάγκη. Το τραγούδι της μελλούμενης θρησκείας, της θρησκείας που έχει στηρίγμα τις βάσεις όλων των παλιών θρησκείων, της θρησκείας που όμοια δε γνώρισε ο κόσμος και τέλος της θρησκείας που στηρίζεται σ' άφτη την ύπαρξη σ' άφτο το είναι της ζωής όλων των όντων.

ΡΑΔΟΣ ΚΑΤΖΗΝΑΣΗΣ